

20-12-2025

'Filosofie in het onderwijs'; eindredacteur dr. Yoram Stein;

yoramstein72@gmail.com // 06-52456078

BOEK: Joris Krijger Onze kunstmatige toekomst Zijn we als maatschappij klaar voor het AI Tijdperk? € 22,99

Bij filosofieonderwijs leren middelbare scholieren zich verhouden tot zichzelf, anderen en de wereld om hen heen. Naast kennis van de filosofische ideeëngeschiedenis en het leren van kritische denkvaardigheden, staat het ontwikkelen van een eigen, weloverwogen visie op maatschappelijke, wetenschappelijke en existentiële vraagstukken centraal.

Yoram Stein: Maar, ongeacht of het nu een verslag of een interview gaat worden, vind ik dat het artikel zich zou moeten focussen op de kansen en gevaren van AI voor het filosofieonderwijs.

Er zijn heel veel bezwaren tegen AI - bijvoorbeeld dat het milieuvriendelijk is, dat het heersende stereotypen of dominante denkpatronen in stand houdt, maar ook dat het uitnodigt tot luiheid van denken en tot verminderd vermogen toch echt contact met echte mensen. Al deze argumenten zijn voor het blad van belang als duidelijk de link wordt gelegd met het filosofieonderwijs. Zie hier wat de visie is van de VFVO op filosofieonderwijs in het VO:

<https://vfvo.nl/filosofieop-school/visie-op-onderwijs/> Kun je jouw artikel hierop laten aansluiten?

=====

2025-12-28 // 1.154 woorden // drs. Lucas van der Hoeven.

AI CREËERT VERSCHRALING VAN KENNIS

Hevige discussies woeden over de voordelen en gevaren van intensief gebruik van Artificiële Intelligentie (AI). Enige overwegingen over AI en het filosofie-onderwijs.

Van TikTok tot ChatGPT

“Digitale technologie dringt door in ons hele bestaan. Wat betekent dat voor onderwijs en opvoeding? Het gaat niet om schermtijd, maar om de aard en context van het gebruik”, stelt pedagoog Marga Sikkema-de Jong, hoogleraar Onderwijs en Opvoeding in een Digitale Wereld aan de Universiteit Leiden. “In een wereld vol schermen, platformen en algoritmen leren kinderen, spelen en ontwikkelen zij zich. Daarom is het essentieel dat pedagogiek zich hiertoe verhoudt en erop reageert. Niet nostalgisch of technologie-pessimistisch, maar ook niet naïef meebewegend met alles wat nieuw en efficiënt oogt”. De nieuwe online wereld roept fundamentele vragen op. Wie bepaalt wat telt in de klas: de leraar of het algoritme? Hoe zorgen wij dat digitale middelen niet de koers bepalen, maar ondersteunen waar dat zinvol is? Sikkema-de Jong pleit voor bewuste pedagogische keuzes: kies alleen voor digitale middelen als deze verrijkend zijn en met behoud van de regie.¹

Stemmen uit de geschiedenis

In ‘Computing Machinery and Intelligence’ (1950) thematiseerde Alan Turing, wiskundige en kraker van de Enigmacode, de relatie tussen mens en computer. Hierin beschrijft hij ‘The imitation game’, waarin de vraag wordt gesteld of een machine denkbaar is die qua intelligentie niet onderdoet voor het menselijk verstand.² Tot op heden is deze nog niet beschikbaar.

IT-professor Weizenbaum (1967) beschreef het fenomeen dat mensen begrip, empathie en andere menselijke eigenschappen toeschrijven aan computers en software. Hoe geavanceerder, hoe sterker het effect: daarom ervaren veel mensen

Chat-GPT als een ‘menselijke’ hulp.³ De chatbot berust op een immens groot taalmodel: een wiskundig systeem dat is getraind om de volgende reeks tekens, woorden of zinnen in sequenties te voorspellen. Wat Chat-GPT onderscheidt, is niet alleen de complexiteit van dit onderliggende taalmodel, maar ook de natuurlijk aandoende spreekstem. Colin Fraser, data scientist bij Meta: “De applicatie is ontworpen om je te misleiden, om je te laten denken dat je met iemand praat die er helemaal niet is”. Weizenbaum betoogde dat “geen enkele computer mensen ooit volledig kan begrijpen, net zoals geen enkel mens een ander mens ooit volledig kan begrijpen”. Iedereen is gevormd door unieke levenservaringen en deze erfenis beperkt ons vermogen om elkaar te begrijpen. Wij kunnen taal gebruiken om te communiceren, maar dezelfde woorden roepen verschillende associaties op. Sommige zaken kunnen zelfs helemaal niet worden gecommuniceerd. "Er is een ultieme privacy in ieder van ons die volledige communicatie van onze ideeën met het universum buiten onszelf absoluut uitsluit". Bovendien stelde hij: “Door veel beslissingen aan computers over te laten, creëren wij een wereld die ongelijker en minder rationeel is, waarin de rijkdom van de menselijke rede is afgevlakt tot de zinloze routines van codes”.⁴

Basis van AI omstreden

De basisdata van Common Crawl, één van de grootste openbare bronnen voor trainingsgegevens, laten grote ongelijkheden zien. Dit systeem is gebaseerd op meer dan 300 miljard webpagina's over een periode van 18 jaar. Er is een sterke onbalans tussen de omvang van een taalgebied en hoeveel dit is vertegenwoordigd in online data. De Engelse taal wordt door 19% van de wereldbevolking gesproken, maar overheerst met 45%. Daarentegen vertegenwoordigt Hindi, de op twee na meest gesproken wereldtaal - door 7,5% of zo'n 600 miljoen burgers, tweemaal zoveel als inwoners van de VS - slechts 0,2% van alle data in Common Crawl. Tamil wordt door 86 miljoen mensen gesproken, maar vertegenwoordigt slechts 0,04% van alle data.⁵ LLM's (Large Language Models) hebben de neiging om de statistisch meest gangbare ideeën te reproduceren en te versterken, waardoor een feedback-lus ontstaat die de toegankelijke menselijke kennis beperkt. De interne representatie van kennis in een LLM is namelijk niet uniform: concepten die vaker, prominenter of in een breder scala aan contexten in de trainingsdata voorkomen, zijn doorgaans sterker gecodeerd. Hierdoor versterken LLM's dominante patronen of ideeën op een manier die de oorspronkelijke verhoudingen verstoort. Dit fenomeen wordt aangeduid als "modusversterking". De ongelijkmatige codering wordt nog verder scheefgetrokken door *reinforcement learning* op basis van menselijke feedback (RLHF), waarbij Generatieve AI-modellen (GenAI) worden verfijnd op basis van menselijke voorkeuren. Dit proces versterkt onvermijdelijk de waarden en wereldbeelden van de feedbackgevers in de modellen. Er ontstaat een ingeperkt begrip van de ons omringende realiteit en hiermee een beperkt wereldbeeld. De trainingsdata die aan de basis van GenAI liggen, zijn dus bepaald niet de som van alle menselijke kennis. Talen dienen als kennisreservoirs. Elke taal draagt complete werelden van menselijke ervaringen en inzichten in zich, die zich in de loop der eeuwen hebben ontwikkeld. Rituelen en gebruiken, vertrouwde met landschappen, spirituele en filosofische wereldbeelden, subtiele vocabulaires voor innerlijke ervaringen, gespecialiseerde expertise op diverse gebieden, kaders voor het organiseren van samenleving en rechtvaardigheid, collectieve herinneringen en historische verhalen, helende tradities en complexe sociale banden: al deze

genoemde nuances ontbreken in de door AI gegenereerde werkelijkheid. De collectieve menselijke kennis is vele malen rijker en gelaagder dan AI, en zich bovendien bewust van haar eigen zijswijze. Zij stijgt daardoor ver uit boven de mathematisch gecreëerde en gestuurde AI computermodellen.⁶

Westerse waarden overheersen

In de loop der tijd werden epistemologische benaderingen die zijn geworteld in westerse tradities steeds meer als objectief en universeel beschouwd. Daardoor kreeg westerse kennis een normaliserend en overheersend karakter, waarin historische en politieke invloeden, bijvoorbeeld het neokolonialisme, verhuld aanwezig zijn. Allerlei instituties, zoals scholen, wetenschappelijke instituten en internationale ontwikkelingsorganisaties, hebben aan het bestendigen van deze westerse dominantie bijgedragen. LLM's weerspiegelen overwegend westerse culturele waarden. De oververtegenwoordiging van dominante groepen versterkt de vooroordelen van deze groepen. Ook zijn zij feitelijk nauwkeuriger over onderwerpen die verband houden met Noord-Amerikaanse en Europese denkbeelden. Zelfs in domeinen zoals reisadviezen of storytelling genereren LLM's vaak rijkere en meer gedetailleerde content voor rijkere landen dan voor armere landen.⁷

Misbruik van AI

De discriminerende bejegening van jonge gezinnen en studenten met niet-Nederlands klinkende achternamen in het toeslagen- en DUO-schandaal vormt helaas niet het enige voorbeeld van onjuist AI-gebruik. Daarbij kregen algoritmen de autoriteit om beslissingen te nemen over zaken waarin deze niet competent zijn. Menselijke besluiten werden vervangen door berekeningen met destructieve gevolgen. Regeringen en bedrijfsleven lieten beslissingen over aan computersystemen om bepaalde besluiten te nemen en daardoor zichzelf van verantwoordelijkheden te ontdoen. AI kan repressieve machtsstructuren bestendigen in plaats van deze omver te werpen. Het kan onze menselijkheid beperken in plaats van deze te verrijken.

Drs. Lucas van der Hoeven, wetenschapsjournalist

¹ https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2025/10/laat-algoritmes-niet-de-koers-bepalen-in-de-klas?utm_source=Maileon&utm_medium=email&utm_campaign=251014+algemene_nieuwsbrief+BBSCM+NL&utm_content=externe+nieuwsbrief

² <https://www.spinozalens.nl/laureaten/alan-turing>

³ In 1976 publiceerde Weizenbaum zijn magnum opus: 'Computer Power and Human Reason: From Judgment to Calculation'. <https://www.theguardian.com/technology/2023/jul/25/joseph-weizenbaum-inventor-eliza-chatbot-turnedagainst-artificial-intelligence-ai> ⁴ zie: eindnoot 2

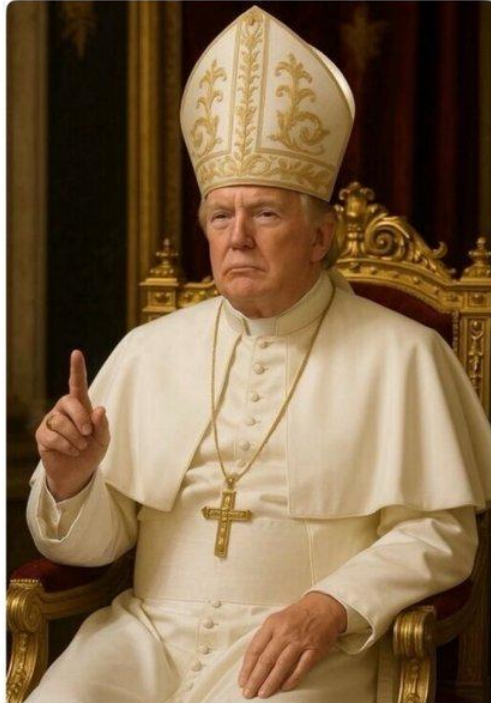
⁵ Argumentatie in mijn artikel is grotendeels ontleend aan 'Holes in the web' on [Aeon.co](https://www.aeon.co) en the Guardian longread 18-11-2025 // by Deepak Varuvel Dennison. Hij is een promovendus aan Cornell University in de VS. Zijn onderzoek richt zich op verantwoorde AI, met een focus op het ontwerpen en evalueren van systemen die voldoen aan de behoeften van de meerderheid van de wereldbevolking. [//">https://aeon.co/essays/generative-ai-has-access-to-a-small-slice-of-human-knowledge //](https://aeon.co/essays/generative-ai-has-access-to-a-small-slice-of-human-knowledge)

The long read // https://www.theguardian.com/news/2025/nov/18/what-ai-doesnt-know-global-knowledgecollapse?utm_term=691c00d5113b25d214b85250e72f6544&utm_campaign=GuardianTodayUK&utm_source=esp&utm_medium=Email&CMP=GTUK_email

⁶ Zie: eindnoot 5.

⁷ Zie: eindnoot 5.

MOGELIJKE ILLUSTRATIES

White House's AI image of Trump as pope sparks outrage among Catholics

https://www.euronews.com/2025/05/03/donald-trump-stirrs-controversy-after-posting-image-of-himself-as-the-pope?utm_source=newsletter&utm_campaign=today_newsletter&utm_medium=referral&insEmail=1&insNltCmpld=209&insNltSldt=10080&insPnName=euronewsfr&isIns=1&isInsNltCmp=1

[View image in fullscreen](#)

A 'Stop AI' protest in July outside the offices of OpenAI in San Francisco. Photograph: Robert Booth/The Guardian
'It's going much too fast': the inside story of the race to create the ultimate AI
In Silicon Valley, rival companies are spending trillions of dollars to reach a goal that could change humanity – or potentially destroy it // [Robert Booth](#) Mon 1 Dec 2025 11.00 CET // <https://www.theguardian.com/technology/nginteractive/2025/dec/01/its-going-much-too-fast-the-inside-story-of-the-race-to-create-the-ultimate->

[ai?utm_term=692e75d64afcdb56dfcc3f479d765ea&utm_campaign=GuardianTodayUK&utm_source=esp&utm_medium=Email&CMP=GTUK_email](#)